

НАТАЛІЯ ДУШЕЧКІНА

orcid.org/0000-0002-4203-7122

nataxeta74@gmail.com

доцент кафедри хімії, екології та методики їх навчання
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,
вул. Садова, 2, м. Умань

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ ОСОБИСТОСТІ ПРОФЕСІОНАЛА

У статті проаналізовано сучасні підходи до вивчення особистості професіонала. Розкрито проблеми професійного розвитку особистості вчителя. Встановлено, що для розкриття професійного розвитку особистості необхідні такі методологічні підходи: акмеологічний підхід, до якого відносять психологічні резерви вчительських здібностей; деонтологічний підхід, який актуалізує ставлення вчителя до себе, самосвідомості особистості, чітко визначаючи «труднощі освіти»; культурологічний підхід, який передбачає самовизначення особистості у культурі мислення, дії, почуттів, спілкуванні та поведінці; аксіологічний підхід, який дозволяє виявити значущі особистісні якості педагога. Визначено професійні компетентності майбутнього фахівця. Доведено, що розвиток професіонала є результатом формування особистості у професійній діяльності, професійних взаємодіях та особистісному просторі.

Ключові слова: професіоналізм, особистість працівника, професійне становлення особистості, особистісний розвиток, професійні компетентності, методологічні підходи.

NATALIIA DUSHECHKINA

associate Professor of Chemistry, Ecology and Methods of Teaching,
Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University,
str., Sadova, 2, Uman

MODERN APPROACHES TO THE STUDY OF THE PERSONALITY OF A PROFESSIONAL

The article analyzes modern approaches to the study of the professional's personality in the process of orienting the future teacher to professionally significant values, which include the education of individuality, contribute to the disclosure of creative abilities of the individual, the development of values. Problems of professional development of the teacher's personality are revealed. It is established that the following methodological approaches are necessary for the disclosure of professional development of personality: acmeological approach, which includes psychological reserves of teaching abilities, competencies, skills, personal freedom, etc.; deontological approach, which actualizes the teacher's attitude to himself, self-consciousness of the individual, clearly defining the "difficulties of education" that are part of its development: self-discipline, independence, self-expression, selfishness, self-esteem, self-control, self-development, self-education, self-improvement; culturological approach, which involves self-determination of the individual in the culture of thinking, acting, feelings, communication and behavior; axiological approach, which allows to identify significant personal qualities of the teacher. The professional competencies of the future specialist are determined, which allow the teacher to perform professional functions, successfully adapt to constantly changing socio-pedagogical conditions, comprehend culture and contribute to its development. A feature of professional competencies is the ability to use the acquired knowledge, the generation of new phenomena, information, objects of reality in the process of continuous personal self-improvement.

It is proved that the development of a professional is the result of personality formation in professional activity, professional interactions and personal space.

Key words: professionalism, employee's personality, professional development of personality, personal development, professional competencies, methodological approaches.

На сьогодні, особлива увага приділяється модернізації змісту вітчизняної освіти, її орієнтації на нові підходи до загальноосвітньої та професійної підготовки. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031 роки визначає завдання вивчення становлення та розвитку особистості майбутнього вчителя з урахуванням умов соціуму, що раціонально змінилися, нових вимог інформаційної цивілізації, інтеграції України у світову (європейську) освітню спільноту.

Педагогічна діяльність за змістом і характером глибоко особистісно значуща. Цінностями педагогічної професії є ті її особливості, які дозволяють реалізувати потреби в самореалізації особистості в пізнанні, спілкуванні та творчості, служать орієнтиром його соціальної та професійної активності, спрямованої на досягнення суспільно значущих гуманістичних цілей.

На етапі розвитку педагогіки актуальний аксіологічний підхід у підготовці вчителя, який дозволяє виявити як об'єктивно значущі особистісні якості педагога, а й звернутися до суб'єктивним значимим орієнтирам професійної діяльності. Аксіологізація педагогічної освіти може бути розглянута у загальному контексті оновлення змісту підготовки майбутнього вчителя.

Процес орієнтації майбутнього вчителя на професійно значущі цінності передбачає виховання індивідуальності, сприяння розкриттю творчих здібностей особистості, розвитку ціннісного ставлення до професії.

Нові вимоги до педагога-професіонала передбачають вивчення наукових передумов формування особистості сучасного вчителя з урахуванням реалій сьогодення, а також зверненням до накопичених в науці знань про процес формування особистості вчителя.

Характеристику цих вимог здійснено у працях науковців (М. Барчій, С. Мірошник, О. Блінов, Н. Іванцова, А. Ткаченко, В. Ягупов, Ш. Амонашвілі, О. Кіліченко, С. Машкіна, Т. Усатенко, Л. Хомич, Т. Шахрай, Н. Підбуцька, Н. Пророк, І. Хоржевська, О. Дубасенюк).

Проте, авторами не розкриті домінуючі напрями вивчення особистості професіонала з урахуванням методичних підходів та тенденцій.

Метою статті є розкриття сучасних підходів до вивчення особистості професіонала. У роботі застосовано метод аналізу наукової літератури; метод узагальнення.

Вивченням закономірностей формування особистості вчителя на основі професійного підходу займалися такі науковці, як: С. Мірошник, О. Блінов, Н. Іванцова, А. Ткаченко, В. Ягупов, О. Кіліченко та ін.

С. Мірошник розглядає процес формування особистості вчителя, як розвиток його педагогічних здібностей та майстерності. Автор простежує механізм та послідовність професійно важливих якостей майбутнього вчителя у системі його підготовки у перші роки самостійної роботи, показує, що педагогічна діяльність складається з ряду внутрішньо пов'язаних компонентів. Кожному відповідає певна група робочих функцій, і навіть педагогічних здібностей як індивідуальної форми відображення педагогічної діяльності: конструктивних, організаторських, комунікативних [8].

А. Ткаченко досліджував проблему формування особистості вчителя, становлення його характеру, вироблення в нього професійних умінь та навичок у процесі практичної діяльності. Він сформував науково-практичні рекомендації щодо вдосконалення професійної підготовки майбутнього вчителя у системі вищої педагогічної освіти з позиції психологічних закономірностей розвитку особистості [11].

У дослідженні О. Кіліченко, особистість вчителя розглядається з погляду розмежувань особистісних, професійних якостей та педагогічних здібностей. через опитування вчителів, встановлені якості, які вважатимуться професійно цінними у роботі вчителя [6].

Н. Підбуцька, вирізняє особистість вчителя, який повинен відрізнятися сформованим науковим світоглядом, ідейно-моральними переконаннями, науковим стилем мислення, психолого-педагогічними знаннями, знаннями про людину та про соціальну психологію, сучасною дидактичною культурою, володінням усіма видами учительської праці, науково-дослідницькими вміннями та навичками, готовністю до самовиховання та самоосвіти, високою культурою педагогічного спілкування, сформованими педагогічними здібностями до творчої діяльності, вмінням розвивати та формувати індивідуальні схильності та творчі здібності учнів [9].

Професійного підходу дотримується Н. Пророк, яка здійснила класифікацію професійно значимих властивостей вчителя та об'єднала їх у три групи: особистісні; якості, пов'язані з навчальною діяльністю; якості, пов'язані з виховною роботою вчителя [10].

Особистісний потенціал професіонала розкривають через акмеологічний підхід М. Барчій, О. Кіліченко, Н. Підбуцька, І. Хоржевська. Автори до нього відносять психологічні резерви вчительських здібностей, компетентності, уміння, особисту свободу тощо [2, 6, 9, 13].

Професіоналізм вчителя у дослідженнях О. Кіліченко – це показник особистісно-діяльнісної сутності педагога, зумовлений реалізацією його громадянської зрілості, відповідальності та професійного обов'язку [6].

Автором виділено три складові компоненти професіоналізму: професіоналізм знань, професіоналізм спілкування, професіоналізм самовдосконалення, що співвідноситься із ціннісним ставленням до професії, яке містить три диспозиційні аспекти:

- потреба у вивченні сутності змісту та структури основ професіоналізму педагогічної діяльності (професіоналізм знань);
- готовність до самостійної роботи, що відповідає професіоналізму педагогічного спілкування;
- трансформація соціально-значущих педагогічних цінностей в особистісному (професіоналізм) самовдосконаленні.

На початку 90-х педагогічну теорію доповнює деонтологічний підхід, сутність якого зводиться до формування особистості майбутнього вчителя на основі професійних поведінкових відносин.

В основу схеми дослідження особистості майбутнього вчителя покладено динамічний принцип вивчення особистості, що враховує діалектику вищих та внутрішніх умов.

На думку В. Ягупова, існує 3 сфери відносин: відношення до предметного світу (вчення, праця, мистецтво); ставлення до всього живого (зокрема до людини – найвищої загальнолюдської цінності); ставлення людини до самої себе (самоцінність особистості).

З погляду деонтологічного підходу автор актуалізує ставлення вчителя до себе, самосвідомості особистості, чітко визначаючи «труднощі освіти», які входять у його розвиток: самодисципліна, самостійність, самопрояв, самолюбство, самооцінку, самоконтроль, саморозвиток, самовиховання, самовдосконалення [14].

Ця думка справедлива, оскільки на основі самосвідомості особистості формується образ «я-педагог» та його компоненти «я-реальне», «я-ідеальне».

У ході характеристики вчителя-майстра не можна не звернути увагу на думку Ш. Амонашвілі, який вважає, що бути майстром педагогічної справи – означає мати вихідну педагогічну позицію своєї діяльності; володіти методикою, технологією реалізації вихідної позиції у педагогічному процесі; постійно шукати шляхи повноцінного, ударного, глибинного, точного, а іноді витонченого та майстерного вирішення проблем навчання та виховання [1].

У аспекті культурологічного підходу формування особистості вчителя передбачає самовизначення його у культурі мислення, дії, почуттів, спілкування та поведінки.

Культурологічний підхід дозволяє трактувати засвоєння учителем культури як процес особистісного відкриття; створення світу культури у собі, розвиток ідей діалогу культур, у якому відбувається індивідуальна, особистісна актуалізація закладених у ній смислів [7, с. 21].

Об'єктивна єдність загального, соціально-морального та професійного розвитку особистості вчителя актуалізує формування у нього педагогічної культури. Вона являє собою впорядковану сукупність загальнолюдських ідей, професійно ціннісних орієнтацій та якостей особистості, універсальних способів пізнання та гуманістичної технології педагогічної діяльності. Наявність такої культури дозволяє вчителю занурюватися у внутрішній світ школяра, вивчати та діагностувати рівень розвитку своїх вихованців, відкривати перед ними нові пласти духовного життя людства.

Розглядаючи культуру майбутнього педагога як одну з професійно значущих якостей, звертаємо увагу на формування основ професійної культури, яке є тривалим і складним процесом [7]. В основі формування будь-якого виду культури лежать ціннісні орієнтації особистості. Зазначимо найбільш значущі для педагога групи цінностей: цінності пов'язані із самоствердженням; колективістсько-групові; інтерперсональні (цінності-відносини); цінності «Я»; цінності, зумовлені можливістю самореалізуватися; об'єктивні цінності (наука, інтелігентність, мораль тощо).

У педагогічній науці та практиці виділяється методологічна культура майбутнього вчителя, яка є професійно значущою якістю особистості. До компонентів методологічної культури майбутнього вчителя Н. Іванцова відносить: усвідомлення формулювання та творче вирішення педагогічних завдань, майстерність вчителя, методичну рефлексію. Методична рефлексія постає як умова професійного зростання, оскільки постійний самоаналіз, виявлення причин своїх успіхів та невдач дозволяють удосконалювати педагогічну діяльність. До системи формування методологічної культури майбутнього вчителя можуть входити такі елементи: теоретична та практична підготовка у навчальному закладі (університет, коледж, тощо) та практична робота безпосередньо у школі [5, с. 224].

У процесі теоретичної підготовки здобувачі засвоюють методологічні знання, що сприяють формуванню цілісного бачення професійної діяльності, знайомляться зі способами вирішення протиріч, оцінюють рішення на науковому та життєвому рівні. У ході практичної підготовки на заняттях має приділятися увага вирішенню педагогічних завдань, ситуацій. Важливу роль системі формування методологічної культури відіграє практична підготовка у шкільництві, під час якої студенти самостійно вирішують професійні завдання, опановують теоретичними знаннями, осмислюють свій досвід та досвід інших вчителів, використовуючи останні досягнення науки. Ці елементи формування методологічної культури майбутнього вчителя є компонентами процесу орієнтації студентів на професійно-значущі цінності. Вважаємо, що методологічна культура може визначатися такою ціннісною для образу «я-педагог» характеристикою, як готовність до дослідницької діяльності.

Деякі дослідники виділяють поряд із загальною культурою педагога та професійну культуру, яка на наш погляд може вважатися професійно-значущою якістю.

Педагогічна культура включає культуру соціально відповідального рішення і вчинку, що складається з трьох блоків: здатність до спілкування з культурою та в культурі; здатність до відтворення культури; здатність до самовиробництва у культурі.

До досліджень, у яких розкривається психологічна культура вчителя, відносяться роботи М. Барчія, О. Блінова, А. Піскунова, Н. Пророк. Психологічна культура вчителя, на їх думку, передбачає культуру його переконань, уявлень, переживань і впливів, що виявляється і у ставленні до себе і учням. Як вважає Н. Пророк, психологічна культура є результатом подолання, виживання невротичних компонентів власного внутрішнього світу [10, с. 23].

Психологічна культура складається з:

- переконань вчителя (особистість вчителя визначається не обсягом знань, умінь та навичок і не тими чи іншими окремими якостями особистості, а тим, що вважається її переконаннями, відносинами, установками, мотивами);
- культури його переживань;
- уявлень вчителя про себе (якщо вчитель сприймає себе вкрай обмежено – як носія соціальної ролі. Гуманізація особистості передбачає культуру самосприйняття і самопроявлення у різних якостях, почуттях, вчинках);
- культури педагогічного впливу.

Існуючі наукові погляди на проблему підготовки майбутнього вчителя як процес моделювання, прогнозування ідеального образу «я-педагога» відображає прогностичний підхід. Так, М. Барчій, вважає, що вчитель має такі особистісні професійно значущі якості: педагогічну мету; педагогічне мислення (оволодіння вчителем системою засобів та способів вирішення педагогічних завдань); педагогічну рефлексію, яка розвивається у вчителів у ході самоаналізу, заснованого на узагальнених принципах аналізу педагогічної діяльності; педагогічну спрямованість, де домінує система мотивів, що визначає його ставлення до професії, до праці, до учнів [2, с. 15]. Автор вважає, що виділені вище професійно-значущі якості становлять центральний рівень структурно-ієрархічної моделі особистості вчителя.

Проблема моделювання особистості вчителя, професійного зростання досить широко розкрита Н. Підбуцькою, яка вважає, що учитель може вибрати те, що відповідає його особистій концепції професіоналізму, побудувати свою, індивідуальну програму професійного саморозвитку [9, с. 507].

Моделюванням особистості вчителя, зокрема його психологічного аспекту займалася Н. Іванцова. Вона запропонувала модель особистісно-ділових якостей вчителя. Насамперед – це психолого-педагогічні якості, орієнтовані на створення ефекту особистої привабливості вчителя: комунікабельність – вміння швидко встановлювати контакти з дітьми; емпатичність – уловлювання настроїв людей, розуміння будь-якого почуття пережитого іншою людиною, візуальність – зовнішня привабливість людини, промовистість – вміння вселяти і переконувати словом.

Значне місце у працях вітчизняних учених посідає проблема компетентнісного підходу. Так С. Мірошник доводить залежність результатів професійної діяльності від компетентності вчителя [8].

О. Дубасенюк розглядає структуру професійної компетентності та її співвідношення з наявними професійними вміннями. Вона розцінювала компетентність як один з суб'єктивних факторів продуктивної діяльності викладача, який займає в структурі особистості важливе становище нарівні з типом спрямованості особистості та рівнем її здібностей [4, с. 11].

Автор також вважає компетентність викладача основою формування компетентності фахівця. Йому вдалося виділити показники, критерії готовності майбутнього вчителя до професійної діяльності, які у своїй сукупності складають професійну компетентність.

О. Дубасенюк зазначає, що задатки компетентності можуть бути сформовані у процесі навчання педагогічних кадрів, проте повною мірою вона здатна проявитися лише в працюючого фахівця за умов його взаємодії з регіональним навчально-науковим педагогічним комплексом [4].

І. Хоржевська визначає професійну компетентність як базову якісну характеристику викладача та виділяє такі її показники: чітке бачення орієнтирів навчання (еталона спеціаліста на основі професіограми), визначення завдань діяльності; прояв зразка професіоналізму у своїй справі (еталон людини та спеціаліста для студентів); організація ефективної діяльності студентів, активізація їх інтересів, мотивування до постійного вдосконалення своїх знань та розвитку особистості; володіння передовими методами отримання інформації та застосування нових технологій навчання на практиці; орієнтація на зв'язок теорії та практики з метою розвитку активної педагогічної позиції та професійної компетентності; забезпечення зворотного зв'язку в навчанні, сучасне коригування діяльності студентів [13].

Сукупність певних компетентностей дозволяє викладачеві виконувати професійні функції, успішно адаптуватися до соціально-педагогічних умов, що постійно змінюються, досягати творчої культури і робити свій внесок у її розвиток.

Особливість професійних компетентностей у тому, що вони не лише відображають здатність використовувати отримані знання, а й породжують нові явища, інформацію, об'єкти дійсності у процесі безперервного особистісного самовдосконалення.

Особистісно-орієнтована модель викладача закладу вищої освіти, з одного боку, відображає єдність його викладацької, виховної, науково-дослідної, методичної діяльності, а з іншого, становить основу повнішої самореалізації особистості викладача.

До процесу формування особистості майбутнього вчителя застосовується аксіологічний підхід, який науково обґрунтований у роботах Н. Ткачова, Т. Варенко, О. Хижко, Л. Хомич.

Під цінностями педагогічної діяльності науковці розуміють ті її особливості, які дозволяють вчителю задовольняти свої матеріальні та духовні потреби, є орієнтиром його соціальної та професійної активності, спрямованої на досягнення суспільно значущих гуманістичних цілей.

Цінність є нічим іншим, як психопедагогічна освіта, у якій присутнє безпосереднє чи опосередковане ставлення людини до середовища проживання і себе. Це ставлення є результат особливого суб'єктивно-соціального за своєю ціннісного акта, складовими якого виступають власне суб'єкт оцінки, оцінюваний об'єкт, рефлексія щодо оцінки та її реалізації. Оскільки людина перебуває у стані цілеспрямованої активності, кожна область її взаємодії з навколишнім світом піддається ціннісному освоєнню. Сукупність різноманітних відносин людини до світу і самого себе, утворює системно-ієрархічну психічну структуру – аксіосферу (світ цінностей). Отже, цінність постає певним поведінковим орієнтиром, що представляє мету її активності.

У зв'язку з цим цілком природно говорити про професійні, особистісні цінності вчителя та його діяльності, про педагогічні цінності освітньої системи, про цінності людини, що росте. Особливо слід виділити аксіосферу вчителя, оскільки це центральна ланка освітньої системи.

Н. Ткачова, звертає увагу на формування здібностей та якостей випускника, на які має бути спрямована його підготовка. Відповідно виділяє такі цінності: загальнолюдські цінності (істина, життя, свободи та права особистості, спілкування та співробітництво); загальнонаціональні цінності; цінності місцевого чи національного характеру; цінності професійного характеру; традиційні цінності вузу-коледжу [12].

Аналіз вище задекларованих досліджень доводить, що цінності повинні входити в структуру особистості майбутнього вчителя. Вважаємо, що ціннісний образ «я-педагог» буде досконалим, якщо він сформується під час процесу орієнтації майбутнього вчителя на професійно значущі цінності.

Отже, характеристика методологічних підходів до формування особистості вчителя показала, що основу кожного складають певні якості, дії, відносини, необхідні педагогу.

Висновки. Аналіз наукової літератури, стану проблеми становлення та розвитку ціннісних орієнтацій майбутніх педагогів дозволив констатувати, що різні аспекти професійної освіти до теперішнього часу в педагогіці вивчалися досить інтенсивно. Існують різні методи модернізації освіти, в науці накопичений фонд на створення теоретико-методологічної бази для проведення спеціального дослідження з формування професійно значущих орієнтацій майбутніх педагогів-професіоналів з урахуванням сучасних вимог соціуму.

Попри існування різних підходів до формування особистості вчителя, в основу кожного входять певні якості, дії, відносини, необхідні педагогу та вивчені як у системі, так і окремо. Професійно-особистісні якості, ціннісні відносини педагога є основою професійного образу вчителя.

На етапі розвитку педагогіки актуальний аксіологічний підхід у підготовці вчителя, який дозволяє виявити як об'єктивно значущі особистісні якості педагога, а й звернутися до суб'єктивним значимим орієнтирам професійної діяльності. Аксіологізація безперервної педагогічної освіти педагога може бути розглянута у загальному контексті оновлення змісту підготовки майбутнього вчителя. Усвідомлення вчителем мети професійної діяльності, своєї позиції, системи смислів, цінностей роблять діяльність вчителя творчою, наповнюють її професійним та «особистісним змістом», позбавляють шаблонності, формалізму, копіювання чужого досвіду, забезпечуючи його «пропускання» через власну індивідуальність.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у детальному вивченні аксіологічного підходу до підготовки майбутнього вчителя

Література

1. Амонашвили Ш. Единство цели. *Пособие для учителя*. М.: Просвещение, 1987. С. 11-12.
2. Барчій М. С. До проблеми професійного становлення майбутніх психологів. *Вісник Національного університету оборони України* : Вип. 3 (46). 2015. С.14-19.
3. Блінов О. А., Іванова Є. О. Розвиток і формування особистості в професійній діяльності. *Розвиток особистості у рамках просторово-часової організації життєвого шляху*: матеріали другої Міжнародної науково-практичної конференції, 24 квітня 2014 року. м. Одеса. Вісник Одеського Національного університету. Серія Психологія. 2014. Том 19. Випуск 1 (31). С. 36–42.
4. Дубасенюк О. А. Компетентнісний підхід у професійній підготовці вчителя. *Формування естетичної компетентності особистості засобами народознавства* : зб. наук. праць молодих дослідників / [за заг. ред. О.С. Березюк, Л.О. Глазунової]. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2010. С. 10-16.
5. Іванцова Н. Б. Сучасні теоретико-методологічні підходи до дослідження моделей професійного розвитку особистості. *Вісник Національного університету оборони України*. 2013. №5 (36). С. 222-226.
6. Кіліченко О. І. Професіограма вчителя, здатного забезпечити наступність дошкільного і початкового навчання в умовах модернізації освіти. *Педагогічна освіта: теорія і практика* : Збірник наукових праць Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка; Інститут педагогіки НАПН України [гол.ред. Лабунець В.М.]. Вип. 22. Ч.2. Кам'янець-Подільський, 2017. С. 182-187
7. Машкіна С.В., Усатенко Т.П., Хомич Л.О., Шахрай Т.О. Теоретичні засади культурологічного підходу у підготовці педагога до виховної діяльності. *Монографія*. ІПОД НАПН України, 2016. 168 с.
8. Мірошник С.І. Професійний розвиток педагога: сучасні підходи. *Народна освіта*. 2016. Випуск №2 (29).

9. Підбуцька Н. В. Аналіз сучасних підходів щодо визначення наукової категорії “професіоналізм особистості”. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України Серія: педагогічні та психологічні науки*. 2013. № 1(66). С. 503-513.
10. Пророк Н. В. До проблеми психологічних механізмів особистісного і професійного становлення. *Педагогіка і психологія сьогодення: теорія і практика* : збірник наукових робіт учасників науково-практичної конференції (20-21 січня 2017 р., м. Одеса). Одеса : ГО «Південна фундація педагогіки». 2017. С. 23-26.
11. Ткаченко А. В. Професійний розвиток і саморозвиток особистості. *Витоки педагогічної майстерності*. 2019. Випуск 23. С. 201-205.
12. Ткачова Н.О. Аксиологічний підхід до організації педагогічного процесу в загальноосвітньому навчальному закладі : *монографія*. Луганськ: ЛНПУ імені Тараса Шевченка; Х.: Вид-во «Каравела», 2006. 300 с.
13. Хоржевська І. М. Професійний розвиток особистості, шляхи розвитку професіонала: *Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського – «Психологічні науки»*, 2013. С. 304 – 307.
14. Ягупов В. В. Професійний розвиток особистості фахівця: поняття, зміст та особливості. *Наукові записки НаУКМА. Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота*. 2015. Т. 175. С. 22-28.

References

1. Amonashvyly Sh. Edynstvo tsely. [Unity of purpose] *Posobyе dlia uchytelia*. М.: Prosveshchenye, 1987. S. 11-12.
2. Barchii M. S. Do problemy profesiinoho stanovlennia maibutnikh psykholohiv. [To the problem of professional development of future psychologists]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu oborony Ukrainy* : Vyp. 3 (46). 2015. S.14-19.
3. Blinov O. A., Ivanova Ye. O. Rozvytok i formuvannia osobystosti v profesiinii diialnosti. [Development and formation of personality in professional activity]. *Rozvytok osobystosti u ramkakh prostorovo-chasovoi orhanizatsii zhyttievoho shliakhu*: materialy druhoi Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii, 24 kvitnia 2014 roku. m. Odesa. Visnyk Odeskoho Natsionalnoho universytetu. Seriia Psykholohiia. 2014. Tom 19. Vypusk 1 (31). S. 36–42.
4. Dubaseniuk O. A. Kompetentnisnyi pidkhdid u profesiinii pidhotovtsi vchytelia. [Competence approach in teacher training]. *Formuvannia estetychnoi kompetentnosti osobystosti zasobamy narodoznavstva* : zb. nauk. prats molodykh doslidnykiv / [za zah. red. O.S. Bereziuk, L.O. Hlazunovoi]. Zhytomir: Vyd-vo ZhDU im. I. Franka, 2010. S. 10-16.
5. Ivantsova N. B. Suchasni teoretyko-metodolohichni pidkhody do doslidzhennia modelei profesiinoho rozvytku osobystosti. [Modern theoretical and methodological approaches to the study of models of professional development of personality] *Visnyk Natsionalnoho universytetu oborony Ukrainy*. 2013. №5 (36). S. 222-226.
6. Kilichenko O. I. Profesiograma vchytelia, zdatnoho zabezpechyty nastupnist doshkilnoho i pochatkovoho navchannia v umovakh modernizatsii osvity. [Professiogram of a teacher who is able to ensure the continuity of preschool and primary education in the modernization of education]. *Pedahohichna osvita: teoriia i praktyka* : Zbirnyk naukovykh prats Kam'ianets-Podilskyi natsionalnyi universytet imeni Ivana Ohienka; Instytut pedahohiky NAPN Ukrainy [hol.red. Labunets V.M.]. Vyp. 22. Ch.2. Kam'ianets-Podilskyi, 2017. S. 182-187
7. Mashkina C.V., Usatenko T.P., Khomykh L.O., Shakhrai T.O. Teoretychni zasady kulturolohichnoho pidkhotu u pidhotovtsi pedahoha do vykhovnoi diialnosti. [Theoretical bases of culturological approach in preparation of the teacher for educational activity]. *Monohrafiia*. IPOOD NAPN Ukrainy, 2016. 168 s.
8. Miroshnyk S.I. Profesiinyi rozvytok pedahoha: suchasni pidkhody. [Professional development of a teacher: modern approaches]. *Narodna osvita*. 2016. Vypusk №2 (29).
9. Pidbutska N. V. Analiz suchasnykh pidkhdov shchodo vyznachennia naukovoї katehorii “profesionalizm osobystosti”. [Analysis of modern approaches to defining the scientific category "personality professionalism"]. *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy Seriia: pedahohichni ta psykholohichni nauky*. 2013. № 1(66). S. 503-513.
10. Prorok N. V. Do problemy psykholohichnykh mekhanizmiv osobystisnoho i profesiinoho stanovlennia. [To the problem of psychological mechanisms of personal and professional development]. *Pedahohika i psykholohiia sohodennia: teoriia i praktyka* : zbirnyk naukovykh robіt uchasnykiv naukovo-praktychnoi konferentsii (20-21 sichnia 2017 r., m. Odesa). Odesa : HO «Pivdenna fundatsiia pedahohiky». 2017. S. 23-26.
11. Tkachenko A. V. Profesiinyi rozvytok i samorozvytok osobystosti. [Professional development and self-development of the individual]. *Vytoky pedahohichnoi maisternosti*. 2019. Vypusk 23. S. 201-205.
12. Tkachova N.O. Aksiologichnyi pidkhdid do orhanizatsii pedahohichnoho protsesu v zahalnoosvitnomu navchalnomu zakladi [Axiological approach to the organization of the pedagogical process in a secondary school]: *monohrafiia*. Luhansk: LNPU imeni Tarasa Shevchenka; Kh.: Vyd-vo «Karavela», 2006. 300 s.
13. Khorzhevskia I. M. Profesiinyi rozvytok osobystosti, shliakhy rozvytku profesionala. [Professional development of personality, ways of professional development]. *Naukovyi visnyk Mykolaivskoho derzhavnoho universytetu imeni V. O. Sukhomlynskoho – «Psykhologichni nauky»*, 2013. S. 304 – 307.
14. Yahupov V. V. Profesiinyi rozvytok osobystosti fakhivtsia: poniattia, zmist ta osoblyvosti. [Professional development of the specialist's personality: concept, content and features]. *Naukovi zapysky NaUKMA. Pedahohichni, psykholohichni nauky ta sotsialna robota*. 2015. Т. 175. S. 22-28.

УДК 378.01843

DOI 10.31652/2415-7872-2022-69-63-73

АЛЛА КОЛОМІЄЦЬ

orcid.org/0000-0003-0536-0147

alla.kolomiets@vspu.edu.ua

доктор педагогічних наук, професор,
проректор з наукової роботи Вінницького
державного педагогічного університету імені
Михайла Коцюбинського,
вул. Острозького, 32, м. Вінниця

ОЛЕСЯ ЖОВНИЧ

orcid.org/0000-0001-6430-7341

olesia.zhovnych@vspu.edu.ua

кандидат педагогічних наук, доцент
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського,
вул. Острозького, 32, м. Вінниця

ТАРАС КОЛОМІЄЦЬ

orcid.org/0000-0003-2392-6941

taras.kolomiets@gmail.com

кандидат педагогічних наук,
Вінницький державний педагогічний
університет імені Михайла Коцюбинського,
вул. Острозького, 32, м. Вінниця

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ПЕДАГОГІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В УМОВАХ КАРАНТИНУ

У статті здійснено аналіз готовності студентів і викладачів педагогічного університету до організації дистанційного навчання. З'ясовані проблеми самоосвіти майбутніх учителів в умовах карантину. Запропонована система організаційних і методичних заходів для підвищення рівня готовності студентів і викладачів педагогічного університету до організації дистанційного навчання (методичні семінари, вебінари, науково-практичні конференції, колективні та індивідуальні проекти, виготовлення комп'ютерних презентацій навчального матеріалу та науково-методичних матеріалів тощо). Методами математичної статистики доведено ефективність запропонованих організаційно-методичних заходів.

Ключові слова: готовність до дистанційного навчання, карантин, професійна підготовка вчителів, пандемія Covid-19, самоосвіта.

ALLA KOLOMIETS

Doctor of Science in Pedagogics, Professor,
Vice-Rector in Scientific Work at Vinnytsia
Mykhailo Kotsiubynsky State Pedagogical University,
Ostrozhskoho str. 32, Vinnytsia

OLEZIA ZHOVNYCH

PhD in Pedagogics, Associate Professor,
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynsky State
Pedagogical University
Ostrozhskoho str. 32, Vinnytsia

TARAS KOLOMIETS

PhD in Pedagogics, Lecturer,
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynsky State
Pedagogical University
Ostrozhskoho str. 32, Vinnytsia

FORMATION OF THE TEACHERS' PREPAREDNESS FOR THE ORGANIZATION OF DISTANCE LEARNING IN QUARANTINE CONDITIONS

The article analyzes the readiness of students and teachers of the Pedagogical University to organize distance learning. Problems of self-education of future teachers in quarantine conditions were clarified. It is shown that students successfully cope with tasks that test their knowledge, skills and abilities, and much worse perform all those tasks, the correct solution of which depends on the educational activities individual components' formation level – independent study of scientific literature, independent information retrieval, skills to use information from one discipline in classes from another. It was concluded that in the distance teaching of each discipline are relevant: organic combination in the process of learning theoretical knowledge and practical skills; independent work with different sources of information; various forms of classes and presentations of educational material; use of materials from the Internet during classes and in independent work of students; use of tasks for independent search of the necessary information, its integration and structuring; individual approach to control and evaluation of students' knowledge and skills. The authors proposed a system of organizational and methodological measures to increase the level of readiness of students and teachers of pedagogical university to organize distance learning (methodological seminars, webinars, scientific and practical conferences, collective and individual projects, computer presentations of educational material and scientific materials, etc.). The effectiveness of the proposed organizational and methodological measures was proved by the methods of mathematical statistics.

Key words: distance learning readiness, quarantine, teacher training, Covid-19 pandemic, self-education.

Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні була прийнята ще в 2000 році [3]. З тих пір напрацьовано багато наукових і практичних матеріалів у цьому напрямі [5; 6; 7], але максимального поширення така форма освіти набрала лише в 2020 році. Початок пандемії Covid-19 змусив усі